

Turvavaltiokritiikki: Lähtökohtien uudelleenarvioinnin puolesta

Ari Hirvonen — Panu Minkkinen

Turvavaltioajatuksen sydämessä asuu sosiaalinen kontrolli erilaisissa muodoissaan. Poikkeavan käyttäytymisen tarkkailu ja valvominen, sen ennaltaehkäisy ja siihen reagointi, ovat kaikki oleellisia osia turvavaltiokeskustelua. Poliittisesti turvavaltiokeskustelu näyttää meillä ja muualla niveltyvän melko luonnollisesti oikeavasen-akselistolle. Oikealta (laajasti ymmärrettynä) suitsutetaan tiettyjen toimintojen tarvetta vetoamalla milloin ”todellisuuteen”, milloin kansainvälistymisen mukanaan tuomiin velvollisuuksiin. Yhtä sinnikkäästi ja ennalta-arvattavasti vasemmalta (suppeasti ymmärrettynä) vastataan.

Kaksi juonta

Tieteelliselle turvavaltiokritiikille on ominaista kaksi pääjuonta, joita ainakin tunnetuimmat puheenvuorot erilaisin variaatioin ja painoituksin seuraavat. Yksi pääjuoni keskittyy repressiivisen valtiokoneiston muotoihin, toisessa puhutaan ns. ”pehmeästä” integraatiosta.

Hirschin (1983) mukaan turvavaltiokehityksen omalaatuisuus on siinä, että valtio ennaltaehkäisevän normalisoinnin ja kurinpidon elimenä laajentaa sosiaalistavia funktioitaan ja samanaikaisesti esiintyy avoimesti omista perustuslaeistaan piittaamattomana väkivaltakoneistona. Avoimelle repressiolle on tyypillistä uusintamisprosesseihin sopeutettu kansalaisten perustuslailisten vapauksien tulkinta, jota Hirsch pitää uutena. Koneisto on muuttunut vahvemmaksi, vaikeammin valvottavaksi ja joustavammaksi. Toisaalta pehmeät integraatiomekanismit, erityisesti valtion sosiaalipoliittikka, on välineellistetty vastaamaan kapitalismin uusintamisprosesseja niin aineellisella kuin ideologisellakin tasolla. Mahdollisten pakkovaltaisten keinojen mahdollisuus kietoo pehmeät ja kovat in-

tegraatiomallit kuitenkin tiiviisti yhteen.

Hirschin mukaan reformismi kritiikin taktiikkana on ”yhteiskunnallisen käytännön kysymys”, johon ei tule etsiä vastauksia vallankumousharjoista vaan niistä muodoista, joilla yhteistyötä porvarillisen valtion kanssa harjoitetaan. ”Radikaali reformismi” etenee yhtäällä turvavaltion murroskohtien ja konfliktien hajauttavan laajentumisen tietä sekä toisaalla kieltäytymällä toiminnassaan valtion petollisesta avusta. Hirschin tarjoama vastaus on ”grass roots”-kritisismiä; rakenteiden sisällä toimiminen voi vain ”taata reunaehto-ja” toiminnalle.

Foucault’n (1980a) mukaan repressiivisen valtiokoneiston ”juridispoliittinen” valta on korvautunut sellaisella kurinpidollisella vallalla, josta koko ”Tarkkailla ja rangaista” -kirja pyrki kertomaan. Foucault näkee vallan diskurssissa hyvin ristiriitaisen ja sovittamattoman heterogeenisuuden. Suvereenisuuden käsitteestä johdettu juridis-poliittinen valta, jonka ympärille eurooppalaiset suuret kodifikaatiot on laadittu, perustuu yleisiin ”kansalaisoi-keuksiin” lähtökohtanaan yksittäisten kansalaisten delegatiiviseen statukseen nojautuva yhteiskunta. Foucault’lainen valta on enemmän mikrotasolla operoivaa (Foucault 1980b). Vallan kritiikki juridis-poliittisella tasolla on tämän heterogeenisyyden takia mahdotonta.

Foucault’n pessimismi ulottuu tätäkin pitemmälle. Kriittisissäkin puheenvuoroissa vallan redusoiminen juridis-poliittiseksi korostaa ensiksikin monoliittimaista käsitystä repressiosta, joka toimii saman kaltaisena ja homegeenisessa muodossa kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Toiseksi juridis-poliittinen kritiikki tekee vallasta puhtaasti negatiivista, jolloin kritiikkikin saa transgressiivisiä piirteitä. Kolmanneksi vallan toiminta nähdään juridis-poliittisessa kritiikissä

kielellisesti säänneltyä.

Cohen (1985) pyrkii Foucault'n tavoin analysoimaan ei ainoastaan juridis-poliittista ja julkilausuttua valta- ja kontrollin strategiaa vaan myös erilaisia kurinpidollis-sosiaalisia tekniikoita. Juridisella (rikosoikeuden) tasolla vankeusrangaistusta korvataan erilaisilla vapauden ja vankeuden välimaastoon sijoittuvilla instituutioilla (esim. yhdyskuntapalvelu). "Pehmeiden" kontrollikeinojen avulla yhteisöissä, kouluissa, sosiaalitoimen alueella jne. pyritään vaikuttamaan "rikollisuuteen" ennenkuin se ilmeneekään. Rankaisemisesta ja pakottamisesta uusi kontrollin kielioppi käyttää sosiaalivaltion "kasvattavaa" ja "parantavaa" kieltä. Turvavaltio levittyy uusille alueille Troijan puuheivosten avulla.

Cohenin vision mukaan kontrollin historiassa on edetty vaiheeseen, josta hän käyttää nimitystä "prisonisoituminen". Vankilan muurit on viety yhteisöihin, kaupunkien ja lähiöiden ympärille. "Kurinpidon metropoli" on nyt tehokkaampi, ulottuvampi ja tiheämpi kuin koskaan aiemmin.

Habermasin (1981) mukaan kapitalismin rationalisointiprosessit ovat johtaneet systeemin tunkeutumiseen elämismailman alueelle. Taloudelliset ja byrokraattiset keinot (raha ja valta) vääristävät kommunikaation, sekaantuvat kulttuurin uusintamiseen ja sosiaalisaatioon (esim. peruskoulua koskeva lainsäädäntö). Habermasin usko kriittiseen, rationaaliseen yhteiskunta-teoriaan, joka vastustaa elämisen "kolonialisoitumista" (= "turvavaltioistumista"), pohjaa kommunikaatioon, joka on suuntautunut luomaan yhteisymmärrystä faktuaalisten väittämien totuudesta, normatiivisten väittämien oikeudesta ja subjektiivisten väittämien todenmukaisuudesta. Ideali keskustelutilanne on vapaa, eimanipuloitu, herruudeton puhe, jossa pyri-

tään konsensukseen.

Teoriallaan sekä poliittisilla kannanotoillaan (esimerkiksi kritiikki virkakieltojärjestelmää ja terrorismin vastaisia toimenpiteitä kohtaan, jotka hän näkee oikeusvaltion periaatteita rikkovana käytäntönä), Habermas kulkee vankasti juridis-poliittisen turvavaltio-kritiikin pääjuonta pitkin. Hän näkee vallan ja rahan kontrolloivina ja sensuroivina tekijöinä tutkimatta vallan tuottavia ominaisuuksia (vrt. Foucault). Sosiaalisissa suhteissa mikrotasolla vaikuttavaa ei-monetaarista tai ei-byrokraattista valtaa Habermas ei tunnu pitävän merkittävänä normalisoivana kontrollin muotona.

Puhtaan kommunikaation idea elää myytistä, jonka mukaan olisi olemassa ideologiasta vapaa norma määrittämässä herruudettoman diskurssin ehdot. Pyrkimys konsensukseen kommunikaatioissa johtaa helposti yhden ideologian valtaan puheessa, vaikka idean muodolliset ehdot olisi täytetty. Eikö kulttuurinen uusintaminen ja sosiaalisaatio kommunikaatiivisen konsensuksen kautta ole juuri diskurssiivista ja ideologista normalisoivaa vallankäyttöä?

Sosiaalisen kuolema

Jean Baudrillard, "l'enfant terrible", hyökkää visonäarisillä ja fragmentaarisilla esseillään ajankohtaisia ja tunnustettuja kriittisiä teorioita vastaan. Teksteillään hän ylittää turvavaltio-kritiikin juridis-sosiologiset pääjuonet. Hän vaatii meitä unohtamaan vanhat kritiikin taktikat, mutta häntä voi syyttää uuden juonen markkinoimisesta. Vain vahvoilla modernin laseilla varustettu lukija voi löytää tällaisia merkityksiä hänen tuotannostaan, jota tulisi lukea pikemminkin "tieteen fiktiona" ("science fiction").

Baudrillardin (1983a) mukaan siirtymisen modernista postmoderniin aikaan mer-

kitsee strukturaalista kumousta, jota ei voida ymmärtää perinteisen emansipatoris-kriittisen teorian tai marxilaisen käsitteistön keinoin: modernin projektin suuret referentit ja finaliteetit kuten Valta, Totuus, Historia, Pääoma ovat jo kuolleet. Poliittisen taloustieteen evoluutiota voidaan tarkastella simulaationa, jolla Baudrillard tarkoittaa objektien ja merkkien irtautumista niiden sosiaalisesta yhteydestä itsenäisiksi, omaa elämää eläviksi.

Simulaation ensimmäisessä vaiheessa renessanssin ajalla (luonnollinen arvolaki) sitova ja muuttumaton kastijärjestys hajoaa porvariston nousun myötä. Itsestään selvät arvot kyseenalaistetaan ja erottavat merkit vapautuvat avoimeen kilpailuun. Hallitsevaa on luonnon ja alkuperäisen imitaatio. Sentralisoitu valtiollinen strategia syntyy turvaamaan porvarillisen representaation toimintaa. Teollinen vallankumous aloittaa simulaation toisen vaiheen (tavaran arvolaki), jota hallitsee objektien ja merkkien massatuotanto. Sosiaalinen koneisto organisoituu työn ja tuotannon ympärille (luokkaristiriidat, vieraantuminen, esineellistyminen jne.).

Simulaation jälkikapitalistisessa kolmannessa vaiheessa (strukturaalinen arvolaki) simulaatio syrjäyttää tuotannon. Arvolaki irrottautuu sisällöllisistä määreistään (luonto, talous), ja tavaran käyttö- ja vaihtoarvot muuttuvat merkkiarvoiksi. Syntyy sosiologisen tiedontuotannon murtuma: sosiaalinen ”kuolee”, ja sosiologisen mielikuvituksen referentti katoaa. Sosiaalisen normalisoivan, laajenevan ja positiivisen syklin romahtaminen kääntyy vastakohtakseen: merkkien strukturaalisten ja negatiivisten erojen järjestelmäksi. Normi muuttuu merkkien kelluvaksi järjestelmäksi, jossa arvot ovat korvattavissa toisilla. Merkitysten tuotanto korvaa konkretisoimisen prosessit ja tuotannon logiikan yhteiskun-

taa organisoivana periaatteena.

Baudrillardin (1983b, 1983c) ”hypertodellisuutta” hallitsevat mielikuvat ja spektaakkelit, jotka referoivat vain itseensä, eivät ”todellisuudessa” olevaan referenttiin tai sisältöön. Sosiaalisuus laajenee erilaisen informaatioprosessin ja tiedontuotanto teollisuuden välityksellä. Subjektit ovat informaation ”terminaaleja” yhteiskunnassa, jossa sopimuksen sosiaalisuus (myytti yhteiskuntasopimuksesta) ja dialektinen sosiaalisuus (valtion ja kansalaisyhteiskunnan, julkisen ja yksityisen, sosiaalisen ja yksilön väliset suhteet) joutuvat antamaan tilan ”yhteydenoton” sosiaalisuudelle, joukkotiedoituksen prosessoidulle maailmalle.

Joukkotiedotusvälineiden tuottama kuva terrorismista (ja laajemmin poikkeavuudesta) on muodostunut ilmiöiden todellisuudeksi. Simulaatio määrää reagointimme suunnan. Suomalainen puhe kriisi- ja turvalakien tarpeellisuudesta ei pohjaa niinkään todellisiin ilmiöihin vaan tuotettuun fiktiiviseen ”faktaan”.

”Stop making sense”: kolmas juoni?

Baudrillardilainen visio ”sosiaalisesta”, jossa ei ole politiikan ja teorian edellyttämiä kiinteitä rakenteita, ei anna mahdollisuuksia kriittiseen etäisyyteen; vastustus on kangastus (”mirage”), ja sosiaalisten rakenteiden kumoaminen on illuusio.

”Järjestelmälle, jonka argumenttina on alistaminen ja repressio, strategisena vastustuskeinona on subjektiivisen vapauden vaatimus. Mutta tämä heijastaa systeemin edellistä vaihetta; ja vaikka me vielä kohtaisimme sen (turvavaltion luominen, valtiollisen pakkokontrollin lisääntymisen ja normalisoivien strategioiden yhteydessä — kirj. huom.), ei se enää ole strateginen alue: systeemin nykyinen argumentaatio on sanan maksimointi ja merkitysten maksimaalinen tuotanto” (Baudrillard 1983b:108).

Vallitsevan järjestelmän koodi ei pelkää neutralisoi vastavoimia, vaan myös tuottaa niitä lujittaakseen omaa olemassaoloaan. Kriittiset poliittiset kulttuurit ja interventiot elävät systeemin kentässä sidottuina sen kielipeleihin. Niiden tuottama kritiikki ponnistaa tiedotusvälineisiin (punk), yliopiston kellareihin (T&E) tai järjestöjen manifesteihin (rintamapolitrukit) jo tuotettujen ennalta annettujen merkitysten verkostoista. Kriittisestä puheesta tulee jälkikapitalistisen koodin passiivista toistamista.

Yhteiskuntakritiikki on henkireikä vastakohtien paineille ja samalla osoitus järjestelmän demokraattis-toleranttisesta luonteesta. Toleranssin ylitykset kontrolloidaan viimekädessä sanan, lain ja ”totuuksien” tuotannolla, ei niinkään valtiollisen pakkokoneiston funktionaalis-konkreettisilla toimenpiteillä. Kritiikki tuottaa uusia merkityksiä ja sanoja, jotka sulautuvat systeemiin vahvistaen sen legitimaatiota. Esimerkiksi valtiollisen vallan lisäämisen kritiikki tuottaa mielikuvia oikeasta/oikeudenmukaisesta valtiollisesta järjestyksestä, vankilalaitoksen (rikosoikeuden) kritiikki tuottaa merkityksiä hyvästä kontrollista (esim. sosiaalipolitiikka, koulutusjärjestelmä).

Baudrillardin strategia ”hyperkonformismin” ajalla on kieltäytyminen. On lopetettava tuottamasta merkityksiä, kieltäydyttävä vastaanottamisesta ja vastaamisesta. Baudrillard etsii erilaisia kielipelejä (punk, muoti, graffitit), jotka eivät tunnusta mitään arvojärjestelmiä, vaan lähettävät systeemille takaisin sen oman logiikan suhtautuen siihen kuin peili: ottaen vastaan merkityksiä absorboimatta niitä. Systeemi ei kykene ohjelmoimaan hiljaisuutta kuten se pystyy modernin kritiikin. Ja jos systeemi ei kykene houkuttelemaan esiin uskollisuutta (= ”kritiikkiä”), voivat massat aivan

yhtä hyvin hyväksyä systeemin vallastusyöksemisen.

Bourdieu (1985) epäilee vastakulttuurien autonomisuutta. Niiden välineiden hallinta, joita tarvitaan kulttuurisen dominaation hyökkäyksiltä puolustautumiseen, ovat osa kulttuuria eli vallitsevaa koodia. Yhteiskunnan kentillä (tiede, taide, oikeus jne.) sekä kentän hallitsijat että ”vallankumoukselliset” uusintavat kentän pelisääntöjä. Peliin mukaanlähtijät lunastavat itselleen oikeuden kentälle pääsyyn hyväksymällä asiat, joista keskustella, ja siten itse kentän sen sääntöineen. Kumoukselliset omistautuvat kyllä radikaaleille strategioilleen, mutta kentältä poissulkemisen pelossa sellaisille, jotka eivät vaaranna kentän toimintaehtoja.

Silti Bourdieu ei halua jättää kenttiä pelkästään dominoivan kulttuurin diskurssille. Vastakulttuurien tehtävänä on luoda puolustusmekanismeja symbolista hallintaa, tieteen auktoriteetteja sekä pehmeitä hallinnan ja väkivallan muotoja vastaan. Kriittinen etäisyys on itsestäänselvyysien kyseenalaistamista.

Suomalainen turvavaltiokritiikki: esimerkki

Perinteiselle tieteelliselle turvavaltiokritiikille oli siis ominaista kaksi pääjuontaa. Artikkelikirjoituksissaan ja opinnäytteissään suurin osa suomalaisistakin kritikoista siteeraa suurella ymmärtämyksellä ja lämmöllä mainittuja esikuvia, mutta ”yhteistyössä porvarillisen valtion kanssa” (Hirsch) teoreettiset lähtökohdat saavat usein väistyä. Esimerkiksi Tuori (1984) ei yhdy foucault’laiseen kyynisyyteen juridis-poliittisen kritiikin tehottomuudesta. Hänestä ei ole samantekevää, noudatetaanko erityisen vallanalaissuhteen konstruktion tarkoitamisissa laitoksissa oikeusvaltiollisia periaatteita vaiko ei, mutta on ”osattava aset-

taa näiden periaatteiden merkitys oikeisiin mittasuhteisiinsa”.

Tuori tuntuu uskovan eräänlaiseen poliittiseen työnjakoon: sillä aikaa, kun hän (juristit) työskentelee ”oikeusvaltiollisten periaatteiden” puolesta, laajempi kritiikki jää sosiologeille ja valtiotieteilijöille. Suomen kaltaisessa maassa tämän kaltainen työnjako tuntuu epärealistiselta. Ensiksikin kriitikoita on faktisesti vähän. Toisaalta poliittinen toiminta valtion rakenteissa (lainvalmistelu ja komiteatyöskentely) on vahvasti juristivoittoista. Tilanne johtaa juuri siihen, mihin Foucault puheenvuoroissaan viittaa: poliittisen talousjärjestelmän kivuttomaan uusintamiseen.

Viime vuosien tärkeimpiä ”turvavaltio-hankkeita” oli parlamentaarisen poliisikomitean (1986:16) muotoilemat muutosehdotukset toimivaltakysymyksissä. Tyypillinen esimerkki ”transgressiivisesta” turvavaltio-kritiikistä on SKDL:n edustajien eriävä mielipide komitean puhelinkuuntelua ja muita valtuuksia koskeviin ehdotuksiin. Molemmat edustajat kuuluvat sosiaalisen kontrollin alan asiantuntijoihin maassamme. Kritiikissä kiinnitetään huomiota lähinnä mietinnön sisäiseen epäloogisuuteen ja siihen, että ehdotuksissa on runsaasti kansalaisten perustuslaillisiin oikeuksiin kajoamia.

Eriävästä mielipiteestä, jonka tulisi olla poliittisesti arvovaltainen kannanotto, löytyy vain turvavaltio-kritiikin juridis-poliittinen pääjuoni (usein sosiaalivaltion ekspansiota jopa perustellaan viittaamalla ”repressioon”). Estääkö komitean tehtävänanto puuttumasta laaja-alaisemmin mahdolliseen turvavaltiokehitykseen? Vai eikö sellaista ole? Entä mihin unohtuivat käsitykset rikollisuuden ja poikkeavuuden luokaluonteesta ja kontrollikoneiston selektiivisyydestä? Mihin on jäänyt ”perustuslailliset oikeudet” ja ideologiakritiikki?

Kuvatunlainen teorioilleen ”epäuskollinen” ”vasemmistolainen” kritiikki tuottaa myös itse pääasialle, tässä tapauksessa turvavaltiokehitykselle, merkityksiä, jotka eivät sisälly kritiikin esittäjän intentioihin. Kriitikot ovat komiteajäsenyytensä myötä hyväksyneet tehtävänasettelun ja siihen implisiittisesti sisältyvät valtion ”turvallisustarpeet”. Kritiikin sitoutuminen kansalaisoikeuksiin ja niitä loukkaavaan repressiiviseen valtaan ”syö” myös pehmeiden integraatiokoneistojen poliittista merkitystä. Kansalaisten valtiollinen valvonta samastetaan komiteassa (eriävine mielipiteineen) poliisiin. Lisäksi kritiikillä on Suomen kaltaisessa liberalismissa legitimoiva ideologinen potentiaali: kun ”kriittiset” huomiot on tehty, on ”demokratian” edellyttämät ”moniarvoiset” vaatimukset täytetty.

Eriävässä mielipiteessä tunnutaan hyväksyvän valvonnan tarve, mutta toteutusta pidetään ylimitoitettuna. Samalla alleviivataan valvontaviranomaisten spekulatiivisia kannanottoja potentiaalisesta vaarasta, mikä voi johtaa poliisiin ja muiden viranomaisten yleisen merkityksen kontrolloimattomaan kasvuun kuten esimerkiksi Länsi-Saksassa kävi terrorismin suhteen. Lisäksi kritiikkiin sisältyy kaikki legalismin ongelmat: eriävä mielipide viittaa, ainakin konnotatiivisesti, ”olemassaolevan” perustuslain kaikkivoipaisuuteen sekä toisaalta siihen, että valvontaviranomaiset olisivat jotenkin laillisesti hallittavissa.

Kuvatunkaltainen kritiikki, joka ainakin osittain kuvaa ”edistykseksi” itseään kutsuvaa debattia, on suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa paljolti itseisarvostettu. Reformityön sisältä tuleva kritiikki muodostuu helposti osaksi itse turvavaltio-mekanismia. Demokratian estetiikaksi kutistunut arvostelu kompastuu brechttiläisen teatterin ristiriitaan, jossa hienostuneisuus mi-

tätöi poliittisen tehokkuuden. ”Villasukakritiikki” toimii osana kapitalismin omaa tavar aestetiikkaa, jolla luodaan vieraannuttavia ”käyttöarvolupauksia” (Haug 1983) poliittisesta talousjärjestelmästä.

Sovittamaton ristiriita?

Suomalainen turvavaltiokritiikki käsittää alan, joka ulottuu laajoista teoreettisista visioista enemmän politiikan arkeen kytkeytyvään keskusteluun toteutettavista ja suunnitelluista lainsäädäntöhankkeista. Poliittisesti latautuneen turvavaltiokritiikin kaksi suomalaista muotoa toimivat ikäänkuin olisivat tietämättömiä toisistaan.

Teoreettisemmalle kritiikille, jota esimerkiksi tämän julkaisun sivuilta löytyy, on tyypillistä kattavat ja monimutkaiset argumentaatiomallit, joiden diskurssiivinen muoto periytyy korkeakoulujen opinnäytetraditioista.

Tekstiin kohdistuva mahdollinen kollegakritiikki kartoitetaan ennalta huolellisesti, joten selitysmallit tiivistetään tarkoituksella vedenpitäviksi ja ristiriidattomiksi. Tarkoittamallemme tiedontuotannolle on myös tyypillistä narsistinen koristeellisuus: kriittinen puheenvuoro on suunniteltu osaksi kirjoittajan ansioluettelon julkaisulistaa, mikä edellyttää puheenvuorolta mahdollisimman pitkälle vietyä ”tieteellisyttä”.

Kritiikin toista muotoa vaivaa pragmaattinen näköalattomuus, joka on erityisen tavallista päivänpoliittisessa ”komiteakritiikissä”. Diskurssiivinen muoto kritiikille on omaksuttu ”kansanpuoluelaisesta” toimintakielestä, jolle on tyypillistä liioiteltu fragmentaarisuus ja teoreettisemmän aineiston hyväksikäytön laiminlyönti. Kun ”komiteakritiikin” puheenvuorot edustavat yleensä jotakin poliittista puoluetta, muodostuvat kannanotot osaksi ”liikkeen” de-

koraatiota. Kriittistä ”rintamaretoriikkaa” ei tietämämme mukaan ole koskaan syytetty liiasta tieteellisyydestä.

Teoreetikko ja pragmaatikko puhuvat useimmiten toistensa ohi, yli ja ali. Ristiriitaa ei poista se, että käsiteapparaateilla toimivia teoreetikkoja nimetään poliittiseen päätöksentekoon komiteoihin ja neuvottelukuntiin mukautumaan siihen ”kriittisiä huomioita esittävän” rooliin, joka vasemmistolle on yleensä tarjolla suomalaisessa liberalismissa. Eivätkä puoluekentän ”realiteetit” aina teoreetikkoja tarvitsekaan. Yhdessä viimeisimmiksi jääneessä kirjoituksessaan Althusser (1978) kritisoi Ranskan kommunistista puoluetta teorian hylkäämisestä konkreettisten analyysien pohjana. Pragmaattisen päiväpolitiikan arvostelijoille sallitaan keskustelu, mutta samalla heidät suljetaan politiikanteon ulkopuolelle omaan piiriinsä. Näiden ”vakiohäiriköiden ja ”kirjoituspöytäintellektuelien” tekemisillä ei olekaan merkitystä puoluepolitiikan kentällä. Vasemmisto toteuttaa sisällään porvarillisen demokratian ”tempun”.

Turvavaltiokritiikin kaksi pääjuonta pohjautuvat parin vuosikymmenen takaiseen ”uusvasemmistolaiseen” aaltoon. Kukaan tuskin vakavissaan halajaa takaisin 1960- ja 1970-luvuille. Mutta jälkijunassa tullessa olisi luullut jotakin muuta siitäkin keskustelusta jääneen käteen kuin kellastuneita valokuvia intianpuuvillapaidoista ja nahkasandaaleista. Ulkopuolisen silmin katsottuna tänä päivänä esitetty vasemmistolainen ”kritiikki” näyttää lähinnä kasvisravintola-asiakkaiden vuosikokoukselta, jossa ”isoa ja pahaa” kapitalismia syytetään siitä, ettei se pysty tuottamaan tarpeeksi monta vegetaristiravintolaa Töölön ja Ullanlinnan ”edistyksellisille voimille”.

Kesyttetty radikalismi jääköön puuhailemaan harrastustensa pariin. ”Edistykselli-

sen kyvyttömyyden” kritiikistä voisi kehittyä uusia diskurssin muotoja, jotka kyseenalaistavat institutionalisoituneita poliittisia traditioita. Yksi reaktio on paljon parjattu jälkimoderni. Tämäkin on kirjoitus ”suurien juonien” jälkeisestä. Kritiikin kritiikistä voi kulkea yhteiskuntaan ja takaisin; ironinen ”totuus” ja ”tiede” voikin olla hyvin ”vakavaa”. Umberto Econ romaanissa ”Ruusun nimi” munkki Jorge toteaa:

”Nauru on hulluuden merkki. Se joka nauraa ei usko siihen mille nauraa, mutta ei sitä vihaakaan ... Naurussa on epäilyksen siemen.”

Viimeinen keino turvavaltion vastustamisen strategiassa? Ehkei viimeinen, mutta ainakin se on yksi tapa säilyttää edes minimaalinen kriittinen etäisyys normalisoivien ja simuloivien strategioiden ”mediokratiasa”.

LÄHTEET:

Althusser, Louis: What Must Change in the Party, *New Left Review* 109/1978.

Baudrillard, Jean: *Simulations*, New York 1983a.

In the Shadow of Silent Majorities, New York 1983b.

”The Ecstasy of Communication” teoksessa Foster, H. (ed.): *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture*, Washington 1983c.

Bourdieu, Pierre: *Sosiologian kysymyksiä*, Jyväskylä 1985.

Cohen, Stanley: *Visions of Social Control, Crime, Punishment and Classification*, Cambridge 1985.

Foucault, Michel: *Tarkkailla ja rangaista*, Helsinki 1980a

Power/Knowledge, Selected Interviews & Other Writings 1972—1977 (ed. Colin Gordon), New York 1980b.

Habermas, Jürgen: *Theorie der kommunikativen Handelns, Band I und II*, Frankfurt am Main 1981.

Haug, W. F.: *Ideologiset mahdit ja vastarinta*, Helsinki 1983.

Hirsch, Joachim: *Turvavaltio. ”Saksan malli”, sen kriisi ja uudet yhteiskunnalliset liikkeet*, Jyväskylä 1983.

Tuori, Kaarlo: Missä oikeus loppuu?, s. 279—292, *Oikeus* 1984:4.